

Atsevišķi eponīmi cilvēka anatomijā un to izmantošana medicīniskajā izglītībā

Dzintra Kažoka

Rīgas Stradiņa universitāte, Anatomijas un antropoloģijas institūts, Latvija

Ievads. Sakarā ar medicīnas attīstību valodniecības virzienā arvien vairāk uzmanības tiek veltīts terminiem un terminoloģijai. Ir grūti iedomāties zinātnes jomu, kurā netiktu izmantoti eponīmi. Lielākā daļa klasisko eponīmu, ko sāka lietot jau no XVI–XIX gs. un turpmāk, mūsdienās tiek aktīvi izmantoti un nenoveco, lai arī ir bijuši ierosinājumi to izmantošanu ierobežot. Ir arī jauni termini, kas medicīnā atspoguļo atsevišķus tās attīstības posmus, zinātnieka vai atklājējvalsts prioritāti. Joprojām medicīnā, t. sk. cilvēka anatomijā, turpinās diskusija par eponīmu lietošanu.

Darba mērķis, materiāls un metodes. Darba mērķis bija izpētīt un aprakstīt atsevišķus visbiežāk lietotajos eponīmus cilvēka anatomijā un to izmantošanu praktiskajās nodarbībās un lekcijās. Kā galvenā tika izmantota aprakstošā metode un anatomijas terminoloģijas datu sistematizācija, klasifikācija un analīze pa orgānu sistēmām pēc literatūrā (mācību grāmatās, enciklopēdijās, vārdnīcās un dažādos interneta resursos) pieejamās informācijas. Tika analizēti un apkopoti 1000 cilvēka anatomijā visbiežāk sastopamie un lietotamie eponīmi.

Rezultāti. Cilvēka anatomijā eponīmi ir iedalāmi starptautiskos un nacionālos eponīmos. Starptautiskie eponīmi tiek atpazīti vismaz trijās valodās, bet nacionālo eponīmu izmantošana attiecas tikai uz vienu valodu. Ievērojama daļa no visiem anatomijas eponīmiem ir balstīti uz mītiskām būtnēm, bet ir arī eponīmi, kas atvasināti no svēto vārdiem. Daudzu eponīmu pamatā ir dažādu valodu īpašvārdi, vai arī tie tiek veidoti no eksistējoša vai izdomāta antroponīma, kas saistīts ar ievērojamu personību, vēsturisku notikumu u. c. Atsevišķu nosaukumu pamatā ir vārds un / vai uzvārds/-i tam slimības simptomu diagnosticētajam, ārstam (vai vairākiem ārstiem), kurš ir devis ieguldījumu kādas slimības ārstēšanā vai kuram par godu nosaukta kāda slimība, šādi iemūžinot viņa lomu medicīnas attīstībā.

Secinājumi.

1. Salīdzinot ar attiecīgajiem aprakstošajiem terminiem, eponīmu priekšrocības ir kodolīgums un praktiskums.
2. Cilvēka anatomijas eponīmi un to izcelsme var kalpot gan medicīniskās izglītības veicināšanai un klīniskajām disciplīnām, gan literatūrai, mākslai un vēsturei.
3. Darba gaitā tika izstrādāts visbiežāk sastopamo un lietojamo eponīmu apkopojošs metodiskais materiāls pa orgānu sistēmām, ko var lietot cilvēka anatomijas praktiskajās nodarbībās un lekcijās.